

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА ★ LAWYER HERALD

ХУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416

Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

1 СОН, 2 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 1, ВЫПУСК 2

LAWYER HERALD

VOLUME 2, ISSUE 1

TOSHKENT - 2021

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ
ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

- 1. ХУЖАНАЗАРОВ Азизжон Анварович**
“ҲУҚУҚИЙ ЭКСПЕРТИЗА” ИНСТИТУТИНИНГ НАЗАРИЙ
ЖИҲАТЛАРИ.....9
- 2. ТУРАЕВ Акмал Панжиевич**
ҲУҚУҚНИ АМАЛГА ОШИРИШ САМАРАДОРЛИГИГА ЭРИШИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ.....19
- КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ
ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ**
- 3. ЗУЛФИҚОРОВ Шерзод Хуррамович**
ПАРЛАМЕНТ НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ДЕПУТАТЛАР
ФАОЛЛИГИНИ КУЧАЙТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖИҲАТЛАРИ.....28
- 4. ҲАМРОЕВ Элдор Отамуродович**
“ДАВЛАТ ПОЙТАХТИ” ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ҲУҚУҚИЙ
БЕЛГИЛАРИ.....40
- 5. НОРМУХАМЕДОВА Сурайёхон Бобир қизи**
К ВОПРОСУ О ПРИМЕНЕНИИ ПРИНЦИПОВ АДМИНИСТРАТИВНЫХ
ПРОЦЕДУР В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ.....49
- ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА
ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ**
- 6. РАҲМАТОВ Анвар Исламович**
СПОРТДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛКНИ ШАРТНОМАВИЙ ТАРТИБГА
СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ.....63
- 7. ТОШБОЕВА Робия Собировна**
РЕФОРМИРОВАНИЕ ПРИРОДНОРЕСУРСОВОЙ КАДАСТРОВОЙ
СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПУТИ
ИХ ПРАВОВОЙ РЕГЛАМЕНТАЦИИ.....74
- 8. МУКУМОВ Бобур Мелибой уғли**
ПРОБЛЕМЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИЗЪЯТИЯ
ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И
ОБЩЕСТВЕННЫХ НУЖД В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....86
- 9. МАДУМАРОВ Талантбек Толибжонович**
МИКРОКРЕДИТ ТАШКИЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ТАШКИЛ ЭТИШ ВА
ТУГАТИШ АСОСЛАРИ ВА ТАРТИБИ.....98

- 10. ХУДАЙБЕРДИЕВА Гулнора Аманмуродовна**
ТУРДОШ ҲУҚУҚЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: ХОРИЖИЙ ВА МИЛЛИЙ ТАЖРИБА.....120

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

- 11. МУСАЕВ Бекзод Турсунбоевич**
МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИ ВА БАНДЛИК СОҲАСИДА ХУСУСИЙ
БАНДЛИК АГЕНТЛИКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ
ТАРТИБГА СОЛИШ БЎЙИЧА ЕВРОПА ИТТИФОҚИ
ТАЖРИБАСИ..... 119

- 12. МАРИПОВА Севархон Арибжановна**
МЕҲНАТ НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШДА МЕДИАЦИЯ
ИНСТИТУТИНИНГ АҲАМИЯТИ (НАЗАРИЯ ВА
АМАЛИЁТ).....132

- 13. ҚУЧҚАРОВ Хамидулло Абдурасулович**
МЕҲНАТ НИЗОЛАРИНИ СУДГАЧА ВА СУД ТАРТИБИДА КЎРИБ
ЧИҚИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....140

**ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ**

- 14. ОТАЖОНОВ Аброржон Анварович,**
КУШБАКОВ Дилшод Мусурмонкулович
МАСТЛИК ҲОЛАТИДА ЖИНОЯТ СОДИР ЭТГАН ШАХСЛАРНИНГ
ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ
ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ ЧОРАЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....151

- 15. АЛЛАНОВА Азизахон Авазхоновна**
ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА ЧЕТ ЭЛГА ЧИҚИШ ЁКИ ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИГА КИРИШ УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИК:
МУАММО ВА ТАКЛИФ.....166

- 16. АЧИЛОВ Алишер Темирович**
ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ҚОНУНЧИЛИГИДА ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ
ФАОЛИЯТ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИНГ
ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ175

- 17. НУРМУҲАММЕДОВА Гўзалхон Баходировна**
КОРРУПЦИЯ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ
МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: УСУЛЛАРИ ВА
ЙЎНАЛИШЛАРИ.....189

18. АЗИМОВ Тохир Саидович
«ЖАМОАТ ТАРТИБИ» ВА «ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИ»
ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ЎЗARO ФАРҚЛАНИШИ ҲАМДА
БОҒЛИҚЛИГИНИНГ ИЛМИЙ ТАҲЛИЛИ.....202

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-
КИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

19. ЮГАЙ Людмила Юрьевна,
ГАДЖИЕВ Хагани Моҳуббат оглы
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ ДОКАЗЫВАНИИ
ФАКТА РАСПРОСТРАНЕНИЯ ЛОЖНОЙ ИНФОРМАЦИИ В
ИНТЕРНЕТЕ.....208

20. ХАЛИЛОВ АКРАМ УТАМУРАДОВИЧ
СУД ЭКСПЕРТИЗА ЛАБОРАТОРИЯЛАРИНИНГ АККРЕДИТАЦИЯСИ -
СУД ЭКСПЕРТИЗА ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ЙЎНАЛИШЛАРИДАН БИРИ.....219

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

21. ГАФУРОВА Нозимахон Эльдаровна
ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДОСТУПА К ПЕЧАТНОЙ ИНФОРМАЦИИ
У ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ В УЗБЕКИСТАНЕ.....229

22. ВАЛИЖОНОВ Далер Дилшодович
ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНО – ПРАВОВЫХ ОСНОВ
СОТРУДНИЧЕСТВА ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ В БОРЬБЕ С
ПРЕСТУПНОСТЬЮ.....238

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

23. ЮЛДАШОВ Абдумумин
ГЕОГРАФИК КЎРСАТКИЧ ТУШУНЧАСИ ВА ИҚТИСОДИЁТНИ
МУСТАҲКАМЛАШДА УНИНГ ТУТГАН ЎРНИ.....249

24. МИРУКТАМОВА Феруза Лутфуллаевна
ОБ ОПЫТЕ ПРАКТИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ В ОТНОШЕНИИ
НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ МЕР ОТВЕДЕНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ
ВОССТАНОВИТЕЛЬНОГО ПРАВОСУДИЯ В ЗАРУБЕЖНЫХ
СТРАНАХ И УЗБЕКИСТАНЕ.....258

25. ЯКУБОВА Ирода Бахромовна, ЯКУБОВ Ойбек
ШАХСИЙ ҲАЁТ ДАХЛСИЗЛИГИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН
ҲАМДА ЧЕТ ЭЛ МАМЛАКАТЛАРИ ҚОНУНЧИЛИГИ БЎЙИЧА
ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ.....268

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

МАРИПОВА Севарахон Арибжановна
Ўзбекистон Республикаси Адлия
вазирлиги қошидаги Юристар малакасини
ошириш маркази кафедра мудири, доцент
E-mail: sevar5065@mail.ru

МЕҲНАТ НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШДА МЕДИАЦИЯ ИНСТИТУТИНИНГ АҲАМИЯТИ (НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЁТ)

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования):
МАРИПОВА С.А. МЕҲНАТ НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШДА МЕДИАЦИЯ
ИНСТИТУТИНИНГ АҲАМИЯТИ (НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЁТ) // Юрист
ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 1 (2021), Б. 132-139.

1 (2021) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2021-1-12>

АНОТАЦИЯ

Ушбу мақолада низоларни ҳал этишнинг муқобил усуллари, шунингдек меҳнат низоларини кўришда медиация тартиб-таомилининг ўзига ҳос ютуқлари, иккала тараф учун ҳам мақбул бўлган ечимга келиш имконини бериши билан суд ишларини юритишга нисбатан самарали восита эканлиги, мамлакатимизда айни вақтда ушбу институтни янада ривожлантириш юзасидан амалга оширилаётган ислохотлар, миллий ва хорижий тажрибанинг қиёсий таҳлили ҳамда муаллифнинг мустақил позицияси ўрин олган.

Калит сўзлар: Медиация, келишув битими, яраштириш тартиб-таомиллари, Ўзбекистонда медиация келишуви, ортиқча сарф-ҳаражатнинг олдини олиш, меҳнат низолари.

МАРИПОВА Севарахон Арибжановна
Заведующий кафедрой Центра повышения
квалификации юристов при Министерстве юстиции
Республики Узбекистан, доцент
E-mail: sevar5065@mail.ru

РОЛЬ МЕДИАЦИИ В РАЗРЕШЕНИИ ТРУДОВЫХ СПОРОВ (ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА)

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию процедуры медиации в Республике Узбекистан. Автор исследует развитие института медиации в Узбекистане в том числе и особенностей применения медиации по трудовым спорам. Проводится сравнительно-правовой анализ медиации на примере зарубежных стран, изучается действующее законодательство в области медиации, раскрываются проблемы и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: Медиация, примирение сторон, примирительные процедуры, медиация в Узбекистане, трудовые споры, издержки.

MARIPOVA Sevaraxon

Head of the Department at the Lawyers' Training
Center under the Ministry of Justice of the Republic of
Uzbekistan, Associate professor
E-mail: sevar5065@mail.ru

THE ROLE OF MEDIATION IN RESOLVING LABOR DISPUTES (THEORY AND PRACTICE)

ANNOTATION

The article is devoted to the study of mediation in the Republic of Uzbekistan. The author considers the work of mediation in Uzbekistan. A comparative legal analysis of mediation is carried out on the example of foreign countries, the legislation in the field of mediation is studied, problems are revealed and ways to solve them are proposed.

Keywords: Mediation conciliation agreement, conciliation procedures, mediation agreement in Uzbekistan, labor disputes costs.

Республикамизда фуқароларнинг судга мурожаат қилишга бўлган ҳуқуқларини кафолатлаш, суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини, фуқаролар ҳуқуқлари ва эркинликларининг ишончли ҳимоясини таъминлаш, шунингдек одил судловга эришиш даражасини оширишга қаратилган изчил ислоҳотлар амалга оширилмоқда. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили»да амалга оширишга оид Давлат дастурининг 80-бандида фуқаролик ва хўжалик, шу жумладан, шартномавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларни судгача ҳал қилиш механизмларини қўллашни кенгайтиришга оид вазифалар белгиланган эди [1].

Ушбу масала юзасидан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида бугунги кунда ислоҳотларимиз самараси кўп жиҳатдан суд-ҳуқуқ соҳасида амалга оширилаётган ислоҳотлар билан чамбарчас боғлиқ эканлиги таъкидлаб ўтиб, “Бунинг учун келгуси йилда профессионал таълим тизими меҳнат бозоридаги талаб ва халқаро андозаларга мос янгича ёндашувлар асосида ислоҳ қилинади..., Бундан буён ишчи касблар бўйича талаб қўйишда малака асосий ўринга чиқади”, дея таъкидлаб ўтдилар [2].

Шу ўринда алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, мамлакатимизда меҳнат муносабатларини ташкил этиш, иш берувчи ва ходимнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини аниқлаштириш ва уларнинг тоифасини янада кенгайтириш, яқка тадбиркорлик субъектларининг иш берувчи сифатида эътироф этиш, ўзини-ўзи банд қилган шахсларнинг меҳнатини ҳуқуқий тартибга солиш масалалари ҳуқуқий тартибга солинди. Мазкур ислоҳотлар натижасида уларнинг фаолияти ҳам меҳнат муносабатлари сифатида эътироф этила бошлади. Эндиликда меҳнат муносабатларининг янада кенгайтириши ва субъектлар доирасининг ортиши ўз-ўзидан келиб чиқиши мумкин бўлган низолар ва уларни ҳал этиши мақсадида судларга мурожаатларнинг ортишига сабаб бўлади, шу ва бошқа турдаги фуқаролик ҳуқуқий муносабатларнинг кенгайтириб бориши сабабли айни вақтда мамлакатимизда низоларни ҳал этишнинг муқобил усулларига бўлган талабнинг долзарблиги ортиб бормоқда.

Ўзбекистонда низоларни муқобил ҳал қилиш усуллари мавзусида тадқиқот иши олиб борган Ф.Маликов уларнинг аҳамияти ва долзарблиги масаласига тўхталиб ўтиб, муқобил усулларга музокаралар-низони тўғридан-тўғри тарафлар томонидан бошқа шахсларнинг иштирокисиз ҳал этиш,

ҳакамлик суди-низони мустақил нейтрал шахс-тарафлар учун мажбурий бўлган қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган ҳакам ёрдамида ҳал этишини, медиация низони мустақил, бетараф медиатор орқали ҳал этишни англантишини ва бу муқобил усуллар орқали тарафлар келгусида бизнес ва шахсий муносабатларни сақлаб қолиши, низони оммавий кўриб чиқилишини олдини олиши, низони кўриб чиқиш билан боғлиқ ҳаражат ва натижаларнинг олдини олишга эришишлари мумкинлигини таъкидлаб ўтади [3, Б.46-47].

Шунингдек, тадқиқотчи А.Мухаммадиев медиация институти низоларни ҳал этишнинг муқобил институти бўлишлиги баробарида судларда иш юритиш ҳажмини мақбуллаштиришда муҳим аҳамият касб этишини таъкидлаб ўтади [4, Б.32-33].

Фуқаролик процессида кўриб чиқиладиган ва суд қарори бир неча инстанцияларда қайта текшиладиган, ўзининг алоҳида хусусиятларига эга низоларнинг кенг қамровли тури бу меҳнатга оид низолардир. Келгусида юқоридаги ўзгартиш, қўшимча ва ислоҳотлар натижаси ўлароқ яна судларга муурожаатлар сони ортиши бунинг натижаси ўлароқ судьяларнинг иш ҳажми ортиши, тарафлар томонидан қилинадиган ҳаражатларнинг ортишига ҳамда ортиқча вақтнинг йўқотилишга олиб келиши мумкин.

Меҳнат низоларини фуқаролик процессида кўриб чиқишнинг муқобил тартиб-таомилларидан бири бу медиация институти бўлиб, айнан ушбу институтнинг келгусида янада ривожлантирилиши судьяларнинг иш ҳажмини камайтиришга, қолаверса тарафларнинг ортиқча сарф ва вақт йўқотишларини олдини олишга хизмат қилади.

Е.М Батухтина медиация институтининг вужудга келиши ва зарурати масаласига тўхталиб, аввало фуқаровий-ҳуқуқий кенгайиб бориши, бунинг натижасида фуқароларнинг судлов жараёнларига талаб ва эҳтиёжларининг ортиши натижасида судьялар иш ҳажмининг кўпайиб кетиши, шунингдек, вақтни тежаш зарурати вужудга келганлиги, албатта бунинг амалдаги суд тизимининг ўзи орқали ҳал этиш имкониятларининг мавжуд эмаслиги билан белгилайди. Шунингдек, ушбу институт фуқаролик процессида келишув битимига бир вақтнинг ўзида рақобатчи бўлиш билан бирга, унинг ривожланишига, яъни медиатив келишувлар ихтиёрий бажарилмаган тақдирда суд томонидан ижро этилиши орқали, келишув битими институти механизмларининг ҳам судлов фаолиятида аҳмияти ортишига хизмат қилганлигини таъкидлаб ўтади [5, Б.27-28].

Шунингдек, Ҳ.Жўраев медиация институтини муросаи мадора сифатида баҳолаб, “медиация давлат томонидан моддий қиримларни талаб этмайди, чунки

томонларнинг ўзи тартиб-таомилни молиялаштирадилар, ишни кўриб чиқиш муддатини қисқартиришга имкон беради, чунки медиация регламентга солинган текширув доирасида амалга оширилади, судга мурожаат қилганда эса тарафлар ваколатини судга топширадилар, шунингдек суд тарафларнингдан бирининг фойдасига ҳал қилув қарори чиқарса медиатор ҳар икки тарафни қониқтира оладиган ечим топишга кўмаклашади, энг муҳими маълумотларнинг махфийлиги сақланишига хизмат қилади” эғалигини таъкидлайди [6, Б.52-53].

Албатта юқоридаги фикрга қўшилган ҳолда таъкидлаб ўтиш лозимки, фуқаролик ҳуқуқий муносабатларда вужудга келаётган низоларини суд тартибида ҳал қилиш кўп ҳолатларда тарафлар учун зиддиятни бартараф этишнинг энг маъқул воситаси ҳисобланмайди ҳамда кўпинча, сезиларли суд харажатларини, шахсий ва иш муносабатларига қайта тикланмас зарар етказди, шунингдек, низоли ҳолатларнинг исталмаган ҳолда ошкор бўлишига олиб келади. Айнан шу сабабларга кўра, умумий юрисдикция судларига келиб тушадиган низолар сонини камайтириш мақсадида ишларни ярашиш тартибида ҳал қилиш масаласи долзарб мавзу ҳисобланади. Жумладан, энг кўп учрайдиган фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан бири саналган меҳнат низоларида ҳам иккала тарафни бир ҳилда муроасага келтириш учун имкон ва шарт шароитлар бўлгани ҳолда судлар меҳнат қонунчилиги ва процессуал қонунчилик талабларидан келиб чиқиб, албатта, иш берувчининг ёки ходимнинг манфаати доирасида ҳал қилув қарори қабул қилади. Тўғри, процессуал қонунчилик талабларига мувофиқ судлар тарафларни келиштириш чораларини кўриши, улар бир тўхтамга келиб, келишув битими тузишга рози бўлсалар, уларнинг келишув битимини тасдиқлаши мумкин, бироқ, тарафларнинг аксарияти суд процессига киритиб келганидан бошлаб, албатта, ўз ҳуқуқ ва манфаатларини устуворлигини таъминлашига ҳаракат қилишлари оқибатида улар ўртасида келишув битимининг тузилиши амалиётда бир мунча кам миқдорни ташкил қилади.

Ушбу ҳолат барча турдаги низоларда, уй-жой, оила, болалар тарбияси билан боғлиқ ишларда, барча турдаги хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги низоларда кузатилиши мумкин. Чунки меҳнат қилиш ҳар бир шахснинг конституциявий ҳуқуқи бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 37-моддасида ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш ва қонунда кўрсатилган тартибда ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқига эга эканлиги мустаҳкамланган. Мамлакатимизда аҳолини иш билан таъминлаш янги иш ўринларини яратиш борасида халқаро ташкилотлар билан ўзаро манфаатли бир қатор лойиҳалар амалга оширилмоқда.

Юқоридаги вазифа ижросини таъминлаш мақсадида 2018 йил 3 июлда ЎРҚ-482-сонли Ўзбекистон Республикасининг “Медиация тўғрисида”ги [7] Қонуни қабул қилинди ва ушбу қонун билан эндиликда фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан, шу жумладан тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш муносабати билан келиб чиқадиган низоларга, шунингдек якка меҳнат низоларига ва оилавий ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларга медиацияни қўллаш билан боғлиқ муносабатларга нисбатан, агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, татбиқ этилиши белгиланди. Шунингдек, медиацияда иштирок этмаётган учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига, жамоат манфаатларига дахл қиладиган ёки дахл қилиши мумкин бўлган низоларга нисбатан татбиқ этилмаслиги белгилаб берилди.

Амалдаги Меҳнат кодексининг 259-моддасига мувофиқ, якка меҳнат низолари — бу иш берувчи ва ходим ўртасида меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларни, меҳнат шартномасида назарда тутилган меҳнат шартларини қўлланиш юзасидан келиб чиққан келишмовчиликлардир. Бундай ҳолларда низонинг ходим манфаатини ифода этувчи тарафи бўлиб ходимларнинг вакиллик органи иштирок этиши мумкин. Ушбу Кодекснинг 269-моддасида бевосита туман (шаҳар) судларида кўрилиши лозим бўлган меҳнат низолари кўрсатиб ўтилган бўлиб, булар қуйидагилардан иборат:

1) агар ходимнинг иш жойида меҳнат низолари комиссияси тузилмаган бўлса;

2) улар меҳнат шартномасини бекор қилиш асосларидан қатъи назар, ишга тиклаш тўғрисида, меҳнат шартномасини бекор қилиш вақти ва асослари таърифини ўзгартириш тўғрисида, мажбурий прогул ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарган вақт учун ҳақ тўлашга доир бўлса;

3) улар ходим томонидан иш берувчига етказилган зарарнинг тўланиши ҳақида бўлса;

4) улар меҳнат вазифаларини бажараётганда ходимнинг соғлиғига шикаст етказилгани оқибатидаги зарарни (шу жумладан маънавий зарарни) ёки унинг мол-мулкига етказилган зарарни иш берувчи томонидан тўланиши ҳақида бўлса;

5) улар ушбу Кодекс 78-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда ишга қабул қилиш рад этилганлиги ҳақида бўлса;

6) улар иш берувчи ва қасаба уюшмаси қўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи билан олдиндан келишиб ҳал этилган масалалар юзасидан келиб чиққан бўлса.

Шу ўринда савол туғиладики, ушбу низолар медиация тартибида кўриб чиқилиши мумкинми? “Медиация тўғрисида”ги Қонуннинг юқоридаги талабидан келиб чиқсак ушбу турдаги низолар медиация тартибида кўриб чиқилмаслиги лозим, чунки бу турдаги низолар бевосита судга тааллуқли саналади. Бироқ Меҳнат кодексида ушбу қоида мазкур турдаги низолар меҳнат низолари комиссиясида кўриб чиқилмаслигига оидлигидан келиб чиқсак ва ушбу турдаги низолар ҳам яқка меҳнат низолари саналишини инобатга олсак, медиация тартибида кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ саналади. Бизнингча, келгусида турлича ёндашувларни олдини олиш мақсадида қонунчиликка шарҳ бериш ваколатига эга органлар томонидан ёки қонун қабул қилиш ваколатига эга органлар томонидан Қонуннинг 3-моддасига қуйидагича: “шунингдек яқка меҳнат низоларига, *шу жумладан Меҳнат Кодексининг 269-моддасидаги низоларга ҳам*”, деб шарҳ бериш ёки ўзгартиш ва қўшимча киритиш мақсадга мувофиқ.

Ушбу Қонуннинг 11-моддасида медиация тарафларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари акс этган бўлиб, медиация тарафлари медиаторни ихтиёрий равишда танлашга, медиатордан воз кечишга, медиациянинг исталган босқичида унда иштирок этишдан воз кечишга, медиация тартиб-таомилини амалга оширишда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда шахсан ёки ўз вакиллари орқали иштирок этишга ҳақли. Ушбу модданинг иккинчи қисмида медиация тарафлари ўз ўрталарида тузилган медиатив келишувни ушбу келишувда назарда тутилган тартибда ва муддатларда бажариши шартлиги белгиланган. Бироқ, Қонуннинг 29-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ, медиатив келишув уни тузган тарафлар учун мажбурий кучга эга бўлиб, ушбу келишув унда назарда тутилган тартибда ҳамда муддатларда тарафлар томонидан ихтиёрий равишда бажарилади. Юқоридаги икки моддадаги ҳолат бир-бирига зид келувчи нормалар саналиб, қонун чиқарувчи томонидан қандай ҳолатларда медиатив келишув мажбурий ижро этилиши, ёки қандай ҳолатларда ихтиёрий ижро этилиши масаласига ойдinлик киритилмаган. Бизнингча, Қонуннинг 11-моддасидаги норма тарафлар ўртасида медиация тартибини амалга оширишга оид келишув бўлиб, тарафлар бу борадаги келишув шартларини, келишув шартларига мувофиқ бажаришлари шарт.

Қонуннинг 29-моддасидаги ҳолат эса тарафлар ўртасида медиация таомили асосида тузилган медиатив келишув шартларига тааълуқли бўлиб, ушбу шартларни эса тарафлар ихтиёрий равишда бажаришлари мумкин. Бизнингча қонун чиқарувчи юқоридаги ушбу ҳолатни келгусида медиация

томонидан турлича талқин этилишини олдини олиш мақсадида бу икки модадаги нормага тегинча шарҳ бериши ва 11-модданинг иккинчи қисмини қуйидагича: *“Медиация тарафлари ўз ўрталарида тузилган медиатив келишувни ўтказиш тартибига оид келишувда назарда тутилган тартибда ва муддатларда бажариши шарт.”*, деб ўзгартиш ва қўшимча киритиши мақсадга мувофиқ бўлади ва бу норманинг турлича шарҳлашни олдини олишга хизмат қилади.

Сноски/Иқтибослар/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Ф-4947-сонли Фармони // URL: <https://lex.uz/docs/3107036>
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 29.12.2020 // URL: <https://president.uz/ru/lists/view/4057>
3. Ф.Маликов. Ўзбекистонда низоларни муқобил ҳал қилиш усуллари / Одил судлов. Ҳуқуқи, илмий-амалий журнал №11. 2020.
4. А.Мухаммадиев. Медиация-суд ҳокимиятининг нуфузини ошириш омили / Одил судлов. Ҳуқуқи, илмий-амалий журнал №12. 2020.
5. Е.М Батухтина. К вопросу об исполнительной силе медиативного соглашения, удостоверенного нотариусом / Арбитражный и гражданский процесс. №11/2020.
6. Ҳ.Жўраев. Медиация – муросаи мадора / “Ҳуқуқ ва бурч” №2 (158) /2019. <https://huquqburch.uz>.
7. 2018 йил 3 июлдаги ЎРҚ-482-сонли Ўзбекистон Республикасининг “Медиация тўғрисида”ги Қонуни // URL: <https://lex.uz/docs/3805227>